

ГЛОБАЛІЗАЦІЙНІ ТА ІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ

GLOBALIZATION AND INTEGRATION PROCESSES

УДК [658.8:631](477):339.13(4ЄС)

DOI: <https://doi.org/10.31651/2076-5843-2025-1-4-13>

СОЛОВЕЙ Олександр Вячеславович

здобувач третього (освітньо-наукового)

рівня вищої освіти – доктора філософії

Черкаський національний університет

імені Богдана Хмельницького,

м. Черкаси, Україна

Orcid ID: <https://orcid.org/0009-0006-3650-1706>

solovey.phd@gmail.com

ПЕРЕШКОДИ НА ШЛЯХУ УКРАЇНСЬКОЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ НА РИНОК ЄС

Проведено систематизацію та класифікацію проблем, що перешкоджають збільшенню експорту української сільськогосподарської продукції на ринок ЄС. Ключовими називаються такі перешкоди як: російська військова агресія та дефіцит коштів державного бюджету для фінансування спільних українсько-європейських проектів, підтримки сільськогосподарських виробників; низький обсяг експортних безмитних квот; відсутність широких виробничо-технологічних зв'язків України з країнами ЄС; низький рівень якості української сільськогосподарської продукції; недостатній рівень розвитку транспортно-логістичної інфраструктури в західному напрямі тощо.

Ключові слова: *сільськогосподарська продукція, експорт, ринок ЄС, війна, державна аграрна політика, виробнича кооперація, якість, інфраструктура, дефіцит коштів, сертифікація, безмитні квоти*

Постановка проблеми. Однією із найважливіших геополітичних подій останнього десятиліття стало підписання угоди про Асоціацію між Україною та ЄС. Наша країна зробила великий крок в напрямі європейської інтеграції та вкотре засвідчила свою відданість ключовій стратегічній меті зовнішнього вектору розвитку – незмінне бажання стати членом великої демократичної європейської сім'ї.

Економічна частина угоди втілилася у створенні повної та всеосяжної зони вільної торгівлі (ПВ ЗВТ) – перед українськими виробниками відкрилися принципово нові якісні та кількісні можливості розширення своєї присутності на багатому європейському ринку. Разом з тим, як показав досвід перших років вільної торгівлі, створення ПВ ЗВТ не дає автоматичної гарантії сприяння розвитку сільського господарства та покращення умов торгівлі України з ЄС. Наразі Україна використовує далеко не всі резерви збільшення вітчизняного сільськогосподарського експорту на ринок ЄС. Причина цього – проблеми економічного, фінансового, організаційного, політичного та іншого характеру, що перешкоджають швидшим темпам українсько-європейської інтеграції у секторі сільського господарства.

Зважаючи на безальтернативність європейської інтеграції та стратегічну роль вітчизняної галузі сільського господарства, такі проблеми мають бути якнайшвидше вирішені. Тому важливим дослідницьким завданням є систематизація та класифікація причин, що гальмують рух української сільськогосподарської продукції на ринок ЄС.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сільське господарство відіграє надзвичайно важливу роль у розвитку національної економіки – внесок галузі у формування ВВП стабільно перевищує 10%, а частка агропродовольчої продукції в структурі товарного експорту коливається в межах 40-45%. Тому усе, що відбувається в сільському господарстві, фактори та умови його розвитку, вплив європейської інтеграції на виробничі процеси галузі перебувають в

центрі постійної уваги вітчизняних науковців. Серед останніх досліджень і публікацій на дану тематику слід звернути увагу на роботи Пугачова М.І., Власова В.І., Духницького Б.В., Кривенко Н.В. [1], Кваші С.М. [2], Барабаш Л.О., Мазур К.В. [3], Кирилук І.М., Губки В.В. [4], Тивончук С.В., Тивончук Я.О., Павлоцької Т.П. [5], Тофимцева О., [6], Власової К.М. [7] та ін.

З метою забезпечення наукового підходу до усунення причин, що перешкоджають рухові української сільськогосподарської продукції на ринок ЄС, необхідно провести дослідження спрямоване на їх систематизація та класифікацію.

Метою статті є систематизація та класифікація причин, що перешкоджають рухові української сільськогосподарської продукції на ринок ЄС.

Виклад основного матеріалу. Перед вітчизняними виробниками сільськогосподарської продукції стоїть цілий ряд завдань від повноти та швидкості вирішення яких залежить їх спроможність скористатися можливостями, що виникли у результаті підписання між Україною та ЄС угоди про повну та всеохоплюючу зону вільної торгівлі. В даному контексті Пугачов М.І., Власов В.І., Духницький Б.В., Кривенко Н.В. та ін. влучно виділяють корінну проблему в українсько-європейській торгівлі агропродовольчою продукцією: економічна інтеграція України характеризується відсутністю широких виробничо-технологічних зв'язків з країнами ЄС, через що її експорт представлено переважно продукцією з низьким ступенем обробки; водночас в Україну з країн ЄС імпортується готова продукція, в тому числі інвестиційного призначення, що має вищу додану вартість [1].

Низький рівень якості української сільськогосподарської продукції є важливою проблемою, що перешкоджає її доступу на ринок ЄС. Колектив вчених НУБіП слушно відмічає: «Українським виробникам, щоб зайняти й утримувати позиції на ринку ЄС, насамперед необхідно гармонізувати вітчизняні стандарти якості продукції з європейськими. При цьому зростатиме конкурентоспроможність вітчизняної продукції не лише на ринку ЄС, але й на світовому... Значні труднощі можуть виникнути через технічні бар'єри у торгівлі, потребу в гармонізації вітчизняних стандартів із європейськими. Це найбільш важливо для продукції тваринництва, фруктів і овочів та готових харчових продуктів» [2, с. 243-244]. На цю ж проблему вказують також Барабаш Л.О. і Мазур К.В., досліджуючи перспективи розвитку промислового садівництва в умовах євроінтеграційних процесів. Вчені звертають увагу на те, що ключовими причинами низької якості плодово-ягідної продукції та вкрай обмежених можливостей її експорту на ринок ЄС є: (1) дефіцит сучасних високотехнологічних сховищ для зберігання продукції; (2) невідповідність української плодово-ягідної продукції європейським фітосанітарним стандартам, що вимагають підтвердження контролю безпечності і якості на всіх етапах виробництва, пакування, транспортування чи зберігання продукції [3]. І це надзвичайно актуальна проблема. Адже мова йде про невикористані можливості реструктуризації експорту української сільськогосподарської продукції на ринок країн ЄС: збереження обсягів традиційного експорту низькомаржинальної продукції (зерно, насіння та плоди олійних культур тощо) з одночасним збільшенням обсягів експорту високомаржинальної сільськогосподарської продукції (жива худоба (в т. ч. племінна), аквакультура, цукор-сирець, плоди, ягоди, виноград, горіхи, саджанці, насіння та посадковий матеріал тощо). Лише в такий спосіб можна покращити умови українсько-європейської торгівлі сільськогосподарською продукцією.

Такі ж проблеми перешкоджають експорту української сільськогосподарської продукції тваринного походження. Як відмічають Кирилук І.М. і Губка В.В.: «Комплексне оцінювання відповідно до класифікації ФАО та ВООЗ п'яти основних складників державного контролю (нагляду) у сфері безпечності та якості продукції тваринництва в Україні (законодавства, державного менеджменту і його організаційної структури, інспекції та лабораторної служб, інформування, навчання та комунікацій) дає підстави для висновків, що ефективність функціонування вказаної системи залишається вкрай низькою... В Україні ... близько 80% харчових продуктів тваринного походження фальсифіковано за одним або кількома показниками» [4].

Отже, необхідно прискорити застосування нормативно-правової бази згідно з вимогами ЄС щодо дотримання санітарних і ветеринарних норм та стандартів, а також системи контролю за якістю й безпекою сільськогосподарської продукції [5].

Якщо розглядати довгострокову перспективу співпраці України та ЄС, то необхідно враховувати той факт, що більшість українських євроінтеграційних ініціатив у сфері агарного виробництва до цього часу були спрямовані переважно на запровадження стандартів збуту сільськогосподарської продукції. Водночас, збільшення товарообігу з ЄС вимагатиме також дотримання європейських практик продукції [6].

Ще одним суттєвим бар'єром на шляху української сільськогосподарської сировинної та обробленої/переробленої продукції на ринок ЄС є експортні квоти [7, 8, 9].

Експортна квота - це граничний обсяг виробництва та поставок на експорт певної категорії товарів. В рамках вільної торгівлі з ЄС Україна отримала безмитне тарифне квотування для 36 видів товарів, а саме: (1) яловичина, свинина, м'ясо баранини та птиці; (2) молоко, вершки, йогурти, вершкове масло; (3) зернові та висівки; (4) мед; (5) цукор; (6) крохмаль; (7) гриби; (8) часник; (9) виноградний і яблучний соки; (10) яйця та інші. Немає заборони на експорт, якщо обсяг ввезеного товару перевищує норму тарифної квоти, але у цьому разі надлишкові об'єми підпадають під загальний режим імпорту в ЄС. Тобто ставка мита для експорту в межах квоти дорівнює нулю, а понад квоту - обкладається звизним митом, визначеним Митним тарифом ЄС [10]. А такі мита, у більшості випадків, є заборонними. Тобто обкладена ними імпортна продукція стає неконкурентоспроможною по ціні на ринку ЄС.

Відповідно до Додатку I-A до глави 1 (частина 1) Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, розмір квот безмитного ввезення української сільськогосподарської сировинної та обробленої/переробленої продукції на ринок ЄС є дуже низьким для ключових видів продукції України (у річному вираженні): (1) пшениця – 1000 тис. т; (2) ячмінь – 350 тис. т; (3) овес – 4 тис. т; (4) кукурудза – 650 тис. т; (5) крупи – 7,8 тис. т; (6) томати – 10 тис. т; (7) цукрова кукурудза – 1,5 тис. т; (8) мед – 6 тис. т; (9) яблучний та виноградний сік – 20 тис. т; (10) яловичина – 12 тис. т; (11) свинина – 40 тис. т; (12) м'ясо птиці – 90 тис. т [11].

Це низькі значення в контексті можливостей національного сільськогосподарського виробництва. Наприклад, загальний розмір квоти безмитного експорту української зернової продукції на ринок ЄС становить 2006 тис. т. Це лише 3,9% від загального обсягу експорту української зернової продукції в 2021р. Звісно, пріоритетом стратегії розширення сегменту вітчизняної сільськогосподарської продукції на ринку ЄС, має бути, насамперед, зростання частки високомаржинальної сільськогосподарської продукції та продовольчих товарів кінцевого призначення в структурі українського експорту. Однак, враховуючи географічну близькість країн ЄС, яка означає менші транспортні витрати порівняно з іншими логістичними напрямками, диверсифікація зовнішніх ринків збуту сільськогосподарської продукції із переорієнтацією на ринок Європейського Союзу, є бажаним сценарієм розвитку зовнішньої торгівлі.

На початку 2022р. Україна зазнала неспровокованої злочинної широкомасштабної військової агресії з боку РФ. Підтримуючи боротьбу українського народу за свою свободу і незалежність, ЄС пішов на безпрецедентний крок - 4 червня 2022 року набув чинності Регламент Європейського Парламенту та Ради № 2022/870 про тимчасові заходи з лібералізації торгівлі, яким було скасовано мита на українські товари. Це рішення доповнює можливості, які мають українські експортери відповідно до Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Тарифи, які прописані в Угоді, були тимчасово призупинені:

- мита для промислової продукції;
- призупинення застосування системи вхідних цін для фруктів та овочів;
- призупинення усіх тарифних квот для сільськогосподарської продукції;
- призупинення антидемпінгових мит на імпорт товарів походженням з України;
- призупинення застосування глобальних захисних заходів щодо українських товарів [12].

Призупинення тарифних квот для сільськогосподарських товарів з України є дуже важливим, адже наша держава використовувала 32 із 36 наявних квот, з них 11-12 у повному обсязі. До того ж, це становить 15%-17% усього експорту України до ЄС. Важливою преференцією стало також призупинення системи вхідних цін ЄС для окремих сільськогосподарських товарів, тобто призупинення оплати спеціального мита, яке сплачується у разі, якщо ціна імпорту менша контрольної вхідної ціни ЄС [13]. У відповідь Україна зняла 49,2% мит на промислові товари одразу і зобов'язалась збільшити цю частку до 96% до кінця 2023 року (за виключенням транспортних засобів, для яких перехідний період було встановлено до 2026 року) [14].

Торгівельні поступки ЄС Україні мають аргументоване підтвердження: за період з 2021 по 2024рр. обсяг українського агропродовольчого експорту в ЄС зріс на 67,5% - з 7,67 до 12,85 млрд. дол. США; зростання імпорту значно скромніше – лише 5,9% (з 3,76 до 3,98 млрд. дол. США) [15]. Європейський імпорт на ринок сільськогосподарської продукції України, на відміну від продовольчого, наразі не несе конкурентної загрози вітчизняним товаровиробникам. Причина полягає в особливостях організаційної структури сільськогосподарського виробництва ЄС. Насамперед, за критерієм масштабу. Наприклад, у 2020 році в ЄС налічувалося 9,1 млн. ферм, приблизно дві третини (63,8%) з яких мали розмір менше 5 га сільськогосподарських угідь. Середній розмір ферми в ЄС у 2020 році становив лише 17,4 га. Зокрема у сусідній Польщі середній розмір ферми – 11,2 га [16, 17]. Натомість в Україні станом на початок 2025р. функціонувало 38,4 тис. сільськогосподарських підприємств та 21,5 тис. фізичних осіб підприємців у сфері агробізнесу [18, 19]. Вони обробляли 36,3 млн. га сільськогосподарських угідь [20]. Таким чином, середній розмір сільськогосподарських угідь, що припадає на одного активного землекористувача в Україні становить 606 га. Звісно, це дуже усереднена цифра. По факту, даний показник буде значно більший для підприємств і значно менший для фізичних осіб підприємців. Однак, це лише посилює ефект від масштабу виробництва, яким володіють українські сільськогосподарські підприємства. В першу чергу агрохолдинги, які формують левову частку українського експорту сільськогосподарської продукції на ринку ЄС. За таких обставин європейські фермери безнадійно програють конкурентну боротьбу українським аграріям і бачать свій порятунок лише в організації масових протестів проти імпорту української сільськогосподарської продукції й посиленні політичного тиску на свої уряди.

Попри фермерський спротив в окремих європейських країнах (Польща, Угорщина, Румунія, Болгарія, Словаччина), так званий «митний безвіз» діє і до нині. Це дозволяє підтримувати стійкі обсяги сільськогосподарського та промислового виробництва в рамках вітчизняного АПК, зайнятість населення, надходження до державного бюджету та стабільні валютні надходження від експорту відповідної продукції.

Діючі преференції ЄС пов'язані виключно із надзвичайною ситуацією - відновленням широкомасштабної військової агресії РФ проти України. Це означає, що вони – тимчасові. Більше того, є ризик їх повного або часткового скасування у відповідь на посилення фермерських протестів в ЄС. Про це свідчить хід переговорів між Україною та ЄС про продовження дії автономних торговельних заходів у 2025р. У зв'язку з цим українська аграрії занепокоєні поверненням після 5 червня 2025 року торгівлі з ЄС на поточні норми ст.29 DCFTA, які встановлюють дуже низькі квоти на експорт окремих видів аграрної продукції [21].

Як відмічають в Українському центрі економічних і політичних досліджень ім. Олександра Разумкова, враховуючи тимчасовий характер дії автономних торговельних заходів, проблема полягає в тому, що вони хоч і полегшують поточну торгівлю, але не створюють стимулів для довгострокового інвестування [22, с. 52].

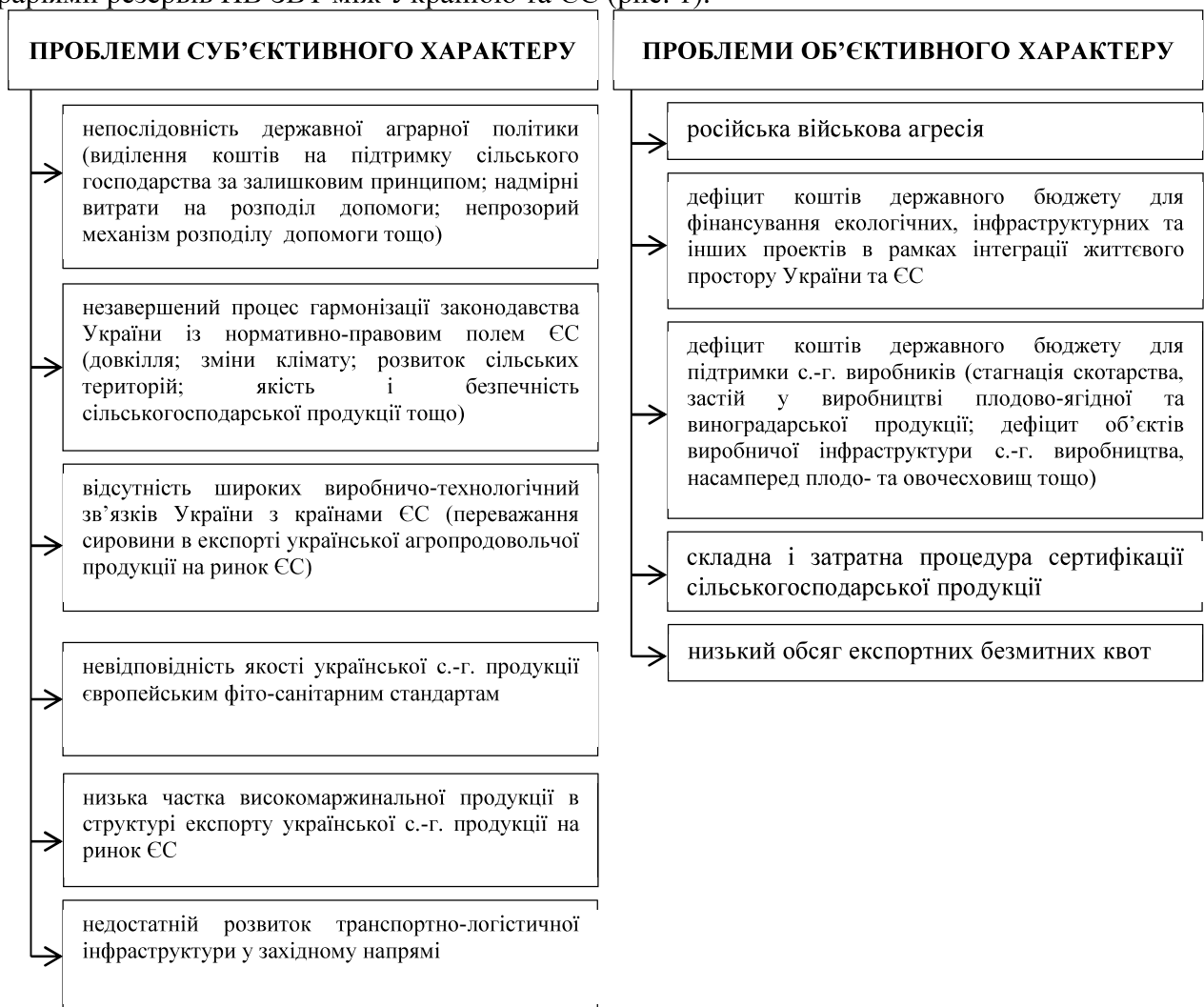
Ще однією проблемою розширення присутності української сільськогосподарської продукції на ринку ЄС є недостатній розвиток транспортно-логістичної інфраструктури. Існуючі вади особливо яскраво проявилися на тлі відновлення російської військової агресії. Найбільшого удару зазнала портова інфраструктура та чорноморський транспортний коридор.

Блокада морських портів вплинула як на масштаби торгівлі, так і на її розподіл за різними типами транспортування. Якщо ще в січні 2022 року 80% експорту виконувалось морськими

шляхами, то станом на квітень того ж року, ця частка впала до 13%. Більшість перевезень почали виконувати залізничним та автомобільним транспортом. В той самий час суттєво зросла кількість поставок в країни ЄС [23]. Однак, можливості транспортної логістики на суходолі в західному напрямі є вкрай обмеженими. Наприклад, АТ «Укрзалізниця» пропонує експортерам перевантажувати зерно на 12 терміналах. Наразі найбільше вагонів сконцентровано на трьох прикордонних переходах - «Ізов» (шлях на Польщу), «Ужгород» (шлях на Словаччину) та «Чоп» (шлях на Словаччину). Разом з тим, пропускна спроможність усіх 12 терміналів, що розташовані на західному кордоні України, не перевищує 1 млн. т зерна на місяць. Цю спроможність потрібно збільшити хоча б до 5 млн. т на місяць. [24, 25].

Вихід із складної ситуації – це поступова розбудова вітчизняної транспортної інфраструктури у західному напрямку, інтеграція української системи залізничних перевезень з європейською, спільні українсько-польські проекти із розбудови балтійських транспортних хабів у Гданську і Гдині тощо.

Систематизація та узагальнення опрацьованої інформації по досліджуваній тематичі, дозволяють класифікувати ключові проблеми, що перешкоджають використанню українськими аграріями резервів ПВ ЗВТ між Україною та ЄС (рис. 1).

Рисунок 1. – Проблеми, що перешкоджають використанню українськими аграріями резервів ПВ ЗВТ між Україною та ЄС*

*власна розробка автора

Висновки та перспективи подальших розвідок. Підписання між Україною та ЄС угоди про повну та всеохоплюючу зону вільної торгівлі не створює автоматичних гарантій для розвитку вітчизняного сільського господарства та безперешкодного доступу української сільськогосподарської продукції на ринок ЄС.

Ключові бар'єри для експорту української сільськогосподарської продукції на ринок країн ЄС можна розділити на дві умовні групи – об'єктивні та суб'єктивні. Серед ключових проблем об'єктивного характеру слід виділити насамперед російську військову агресію та дефіцит коштів державного бюджету для фінансування спільних українсько-європейських проєктів, підтримки сільськогосподарських виробників; низький обсяг експортних безмитних квот. Серед ключових проблем суб'єктивного характеру слід виділити насамперед відсутність широких виробничо-технологічних зв'язків України з країнами ЄС; низький рівень якості української сільськогосподарської продукції, в першу чергу тваринницької, свіжих овочів, фруктів і т.д.; недостатній розвиток транспортно-логістичної інфраструктури в західному напрямі тощо.

Перспективним напрямом подальших досліджень в рамках даної тематики є обґрунтування організаційно-економічного механізму поглиблення українсько-європейської виробничої кооперації, в тому числі розвиток спільних проєктів транспортно-логістичної інфраструктури; обґрунтування аргументів та пропозицій взаємних поступок з метою збільшення квот безмитного експорту української сільськогосподарської продукції; розробка державної програми підвищення якості агропродовольчої продукції.

Список використаних джерел

1. Пугачов М.І., Власов В.І., Духницький Б.В., Кривенко Н.В. та ін. Перспективи розвитку вітчизняного аграрного сектора в зв'язку із підписанням Україною економічної частини Угоди про асоціацію з Європейським Союзом / за ред. Пугачова М.І. Київ: ННЦ «ІАЕ», 2014. 44с.
2. Вдовенко Н. М., Богач Л. В., Залізко В. Д., Михальчишина Л. Г., Маргасова В. Г., Дерій Ж. В., Варшавська Н. Г., Шарило Ю. Є., Павленко М. М. та ін. Напрями підвищення конкурентоспроможності аграрного сектора в умовах формування і функціонування ЗВТ з ЄС : колективна монографія / за. ред. проф. Кваші С.М. Київ: Видавничий дім «Кондор», 2018. 441 с.
3. Барабаш Л.О., Мазур К.В. Розвиток промислового садівництва в умовах євроінтеграційних процесів. *Економіка АПК*. 2019. № 12. С. 69-79. DOI: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.201912069>
4. Кирилюк І.М., Губка В.В. Ефективність державного контролю за безпечністю і якістю продукції тваринництва в умовах інтеграції України до ЄС. *Вісник ЧНУ ім. Б.Хмельницького*. 2023. Том 27. №. 3-4. С. 155-167. DOI: <https://doi.org/10.31651/2076-5843-2023-3-4-155-167>
5. Тивончук С.В., Тивончук Я.О., Павлоцька Т.П. Типологія Спільної аграрної політики ЄС як передумова адаптації аграрного сектора України до євроінтеграційних процесів. *Економіка АПК*. 2015. № 6. С. 77-84. URL: https://eapk.com.ua/web/uploads/pdf/Vol.%2022,%20No.%206,%202015_apk-77-84.pdf (дата звернення 01.05.2025).
6. Трофімцева О. Готовність українського аграрного сектора до вступу до ЄС: прогрес та перспективи. *Центр економічної стратегії*. 22.03.2024. URL: https://ces.org.ua/agro_zapyska/ (дата звернення 01.05.2025).
7. Власова К.М. Сучасні торговельні бар'єри на європейському ринку м'ясної продукції. *Економіка АПК*. 2018. № 11. С. 113-125. <https://doi.org/10.32317/2221-1055.201811113>
8. Квоти на експорт в ЄС: як швидко Україна використовувала в 2018-2020 роках. *Слово і діло*. 29.01.2021. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2021/01/29/infografika/ekonomika/kvoty-eksport-yes-yak-shvydko-ukrayina-vykorystovuvala-2018-2020-rokax> (дата звернення 01.05.2025).
9. Грабек Я.А. Переробна промисловість України: стан та головні фактори впливу. *Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва*. 2024. Випуск 105. Частина 2. С. 41-51. DOI 10.32782/2415-8240-2024-105-2-41-51
10. Безмитні тарифні квоти та додаткові преференції: що вам потрібно знати. *DIFFFREIGHT*. URL: <https://diffreight.com/novyny/ukraine-eu-trade-relations-tariff-quotas-preferences> (дата звернення 02.05.2025).
11. Додаток І-А до глави 1 (частина 1) Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/file/text/26/f431629n6.doc> (дата звернення 02.05.2025).

12. Міністерство економіки України. *Європейський Союз офіційно скасував мита на українські товари*. 04.06.2022. URL: <https://me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=78358afe-9840-4764-aa7a-6fddb77d89df&title=VropeiskiiSoiuzOfitsiinoSkasuvavMitaNaUkrainskiTovari> (дата звернення 02.05.2025).
13. Кінах М. Торговельні преференції ЄС для України: час нових можливостей для експорту в умовах війни. *Юридична газета online*. 13.08.2022. URL: <https://yur-gazeta.com/golovna/torgovelni-preferenciyi-es-dlya-ukrayini-chas-novih-mozhливостей-dlya-eksportu-v-umovah-viyni.html> (дата звернення 02.05.2025).
14. EU-Ukraine Deep and Comprehensive Free Trade Area. *European Commission*. URL: <https://trade.ec.europa.eu/access-to-markets/en/content/eu-ukraine-deep-and-comprehensive-free-trade-area#:~:text=The%20EU%20and%20Ukraine%20have%20provisionally%20applied%20an,that%20European%20firms%20face%20when%20exporting%20to%20Ukraine> (дата звернення 02.05.2025).
15. Товарна структура зовнішньої торгівлі з країнами ЄС. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/zd/tsztt_ES/tsztt_ES_u/arh_tsztt_es_2024_u.html (дата звернення 05.05.2025).
16. Farms and farmland in the European Union - statistics. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Farms_and_farmland_in_the_European_Union_-_statistics (дата звернення 05.05.2025).
17. Farm indicators by legal status of the holding, utilised agricultural area, type and economic size of the farm and NUTS 2 region. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ef_m_farmleg_custom_16656758/default/table?lang=en (дата звернення 05.05.2025).
18. Кількість активних підприємств за регіонами України та видами економічної діяльності. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2023/kap/kap_ue_24.xls (дата звернення 05.05.2025).
19. Кількість зареєстрованих фізичних осіб-підприємців за видами економічної діяльності розподілом за ознакою статі керівника. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/edrpoj/ukr/EDRPU_2024/fop_kvied/fop_kvied_s_0125_ue.xls (дата звернення 05.05.2025).
20. Аналіз і перспективи розвитку сільського господарства України 2025. *MUKACHEVO.NET*. 17.01.2025. URL: https://mukachevo.net/news/analiz-i-perspektyvy-rozvytku-silskohospodarstva-ukrayiny-2025_6270676.html (дата звернення 06.05.2025).
21. Україна та ЄС ще не розпочали переговори щодо торгівлі за ст.29 DCFTA – Стефанішина. *Interfax-Україна*. 09.05.2025. URL: <https://interfax.com.ua/news/economic/1070305.html> (дата звернення 06.05.2025).
22. Український центр економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова. Україна на шляху до ЄС: реалії і перспективи. *Національна безпека і оборона*. 2022. №1-2 (187-188). 132с. URL: https://razumkov.org.ua/images/journal/NSD187-188_2022_ukr_full.pdf (дата звернення 06.05.2025).
23. Команда YC.Market. Розвиток транспорту і логістики в Україні. *Youcontrol.market*. 24.02.2024. URL: <https://blog.youcontrol.market/rozvitok-transportu-i-loghistiki-v-ukrayini/> (дата звернення 06.05.2025).
24. Мудрак Р.П. Вплив російсько-української війни на глобальне та внутрішнє продовольче забезпечення. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2022. № 3. С. 294-298. <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-306-3-44>
25. Відвантажувати зерно на експорт можна на 12 терміналах - Укрзалізниця. *UKRAGROCONSULT*. 30.03.2022. URL: <https://ukragroconsult.com/news/vidvantazhuvaty-zerno-na-eksport-mozhna-na-12-terminalah-ukrzaliznyczya/> (дата звернення 07.05.2025).

References

1. Pugachov, M., Vlasov, V., Dukhnytskyi, V. & Kryvenko, N. (2014). *Prospects for the Development of the Domestic Agricultural Sector in Connection with the Signing by Ukraine of the Economic Part of the Association Agreement with the European Union*. M. Pugachov (Ed.). Kyiv: NRC «Institute of Agrarian Economics».
2. Vdovenko, N., Bogach, L., Zalizko, V., Mykhalchyshyna, L. Marhasova, V., Derii, Z. et.al. (2018). *Directions for improving the competitiveness of the agricultural sector in the context of the formation and functioning of the free trade area with the EU*. S. Kvasha (Ed.). Kyiv: Publishing House «Kondor».
3. Barabash, L.O. & Mazur, K.V. (2019). Development of commercial horticulture in conditions of the European integration processes. *Ekonomika APK*, 12, 69-79. <https://doi.org/10.32317/2221-1055.201912069>
4. Kuryliuk, I. & Hubka, V. (2023). Efficiency of state control over the safety and quality of livestock products under the conditions of Ukraine's integration into the EU. *Bulletin of the Cherkasy National University. Economic Sciences*, 27(3-4), 155-167. <https://doi.org/10.31651/2076-5843-2023-3-4-155-167>
5. Tyvonchuk, S., Tyvonchuk, Ya. & Pavlotska, T. (2015). Typology of the EU's Common Agricultural Policy as a Prerequisite for Adapting Ukraine's Agricultural Sector to European Integration Processes. *Ekonomika APK*, 6, 77-84. https://eapk.com.ua/web/uploads/pdf/Vol.%2022,%20No.%206.%202015_apk-77-84.pdf (accessed on 01.05.2025).

6. Trofimtseva, O. (2024). Readiness of the ukrainian agricultural sector for the EU accession: progress and prospects. *Centre for Economic Strategy*, March 22. https://ces.org.ua/agro_zapyska/
7. Vlasova, K. (2018). Modern trade barriers on the European meat products market. *Ekonomika APK*, 11, 113-125. <https://doi.org/10.32317/2221-1055.201811113> (accessed on 01.05.2025).
8. Export quotas to the EU: how quickly Ukraine used them in 2018-2020 (2021). *Slovo i dilo*, January 29. <https://www.slovoidilo.ua/2021/01/29/infografika/ekonomika/kvoty-eksport-yes-yak-shvydko-ukrayina-vykorystovuvala-2018-2020-rokax> (accessed on 01.05.2025).
9. Grabek, Ya. (2024). Processing industry of Ukraine: state and main factors of influence. *Collected Works of Uman National University*, 105(2), 41-51. DOI 10.32782/2415-8240-2024-105-2-41-51
10. DiFFreight. *Duty-free tariff quotas and additional preferences: what you need to know*. <https://diffreight.com/novyny/ukraine-eu-trade-relations-tariff-quotas-preferences> (accessed on 02.05.2025).
11. Annex I-A to Chapter 1 (Part 1) of the Association Agreement between Ukraine, on the one hand, and the European Union, the European Atomic Energy Community and their Member States, on the other hand. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/file/text/26/f431629n6.doc> (accessed on 02.05.2025).
12. Ministry of Economy (2022). *The European Union has officially canceled duties on Ukrainian goods*, June 04: <https://me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=78358afe-9840-4764-aa7a-6fdbb77d89df&title=VropeiskiiSoiuzOfitsiinoSkasuvavMitaNaUkrainskiTovari> (accessed on 02.05.2025).
13. Kinakh, M. (2022). EU Trade Preferences for Ukraine: Time for New Export Opportunities in the Time of War. *Yurydychna hazeta online*, August 13. <https://yur-gazeta.com/golovna/torgovelni-preferenciyi-es-dlya-ukrayini-chas-novih-mozhливostey-dlya-eksportu-v-umovah-viyni.html> (accessed on 02.05.2025).
14. European Commission. *EU-Ukraine Deep and Comprehensive Free Trade Area*. <https://trade.ec.europa.eu/access-to-markets/en/content/eu-ukraine-deep-and-comprehensive-free-trade-area#:~:text=The%20EU%20and%20Ukraine%20have%20provisionally%20applied%20an,that%20European%20firms%20face%20when%20exporting%20to%20Ukraine> (accessed on 02.05.2025).
15. State Statistic Services of Ukraine (2024). *Commodity Pattern of Foreign Trade of Ukraine with EU*. <https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/zd/tszt ES/tszt ES u/arh tszt es 2024 u.html> (accessed on 05.05.2025).
16. Eurostat (2024). *Farms and farmland in the European Union - statistics*. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Farms_and_farmland_in_the_European_Union_-_statistics (accessed on 05.05.2025).
17. Eurostat (2024). *Farm indicators by legal status of the holding, utilised agricultural area, type and economic size of the farm and NUTS 2 region*. https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ef_m_farmleg_custom_16656758/default/table?lang=en (accessed on 05.05.2025).
18. State Statistic Services of Ukraine (2024). *Number of active enterprises, by region of Ukraine and by type of economic activity*. https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2023/kap/kap_ue_24.xls (accessed on 05.05.2025).
19. State Statistic Services of Ukraine (2024). *Number of natural entities - entrepreneurs of registered, by type of economic activity and by gender of the head of the enterprise*. https://www.ukrstat.gov.ua/edrpoj/ukr/EDRPU_2024/fop_kved/fop_kved_s_0125_ue.xls (accessed on 05.05.2025).
20. Editorial office of MUKACHEVO.NET (2025). Analysis and prospects for the development of Ukrainian agriculture in 2025. January 17. https://mukachevo.net/news/analiz-i-perspektyvy-rozvytku-silskohospodarstva-ukrayiny-2025_6270676.html (accessed on 06.05.2025).
21. Interfax-Ukraine (2025). Ukraine and the EU have not yet started negotiations on trade under Article 29 of the DCFTA – Stefanishyna. May 09. <https://interfax.com.ua/news/economic/1070305.html> (accessed on 06.05.2025).
22. Oleksandr Razumkov Ukrainian Center for Economic and Political Studies (2022). Ukraine on its way to the EU: realities and prospects. *National security and defense*, 1-2(187-188). https://razumkov.org.ua/images/journal/NSD187-188_2022_ukr_full.pdf (accessed on 06.05.2025).
23. Team of YC.Market (2024). Development of transport and logistics in Ukraine. *Youcontrol.market*, February 24. <https://blog.youcontrol.market/rozvitok-transportu-i-loghistiki-v-ukrayini/> (accessed on 06.05.2025).
24. Mudrak, R. (2022). The influence of the russian-ukrainian war on global and domestic food supply. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic sciences*, 3, 294-298. <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-306-3-44>
25. UKRAGROCONSULT (2022). Grain can be shipped for export at 12 terminals - Ukrzaliznytsia. March 30. <https://ukragroconsult.com/news/vidvantazhuvaty-zerno-na-eksport-mozhna-na-12-terminalah-ukrзалізниця/> (accessed on 07.05.2025).

SOLOVEI Oleksandr

Postgraduate student

Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy, city Cherkasy, Ukraine

OBSTACLES ON THE WAY OF UKRAINIAN AGRICULTURAL PRODUCTS TO THE EU MARKET

Introduction. One of the most important geopolitical events of the last decade was the signing of the EU-Ukraine Association Agreement. The economic part of the agreement was embodied in the creation of a deep and comprehensive free trade area (DCFTA), which opened up fundamentally new qualitative and quantitative opportunities for Ukrainian producers to expand their presence in the rich European market. At the same time, as the experience of the first years of free trade has shown, the creation of the DCFTA does not automatically guarantee the promotion of agricultural development and improvement of trade conditions between Ukraine and the EU. Currently, Ukraine does not use all the reserves for increasing domestic agricultural exports to the EU market. The reason for this is the economic, financial, organizational, political and other problems that impede the faster pace of Ukrainian-European integration in the agricultural sector.

Purpose. The purpose of the article is to systematize and classify the reasons that impede the movement of Ukrainian agricultural products to the EU market.

The results. The systematization and generalization of the information on the topic under study allow us to classify the key problems that prevent Ukrainian farmers from using the reserves of the DCFTA between Ukraine and the EU:

1) subjective problems:

- inconsistency of state agricultural policy (allocation of funds to support agriculture on a residual basis; excessive costs of aid distribution; non-transparent mechanism of aid distribution, etc.);
- the incomplete process of harmonizing Ukrainian legislation with the EU regulatory framework (environment; climate change; rural development; quality and safety of agricultural products, etc.);
- lack of extensive production and technological ties between Ukraine and the EU (predominance of raw materials in the export of Ukrainian agri-food products to the EU market);
- non-compliance of the quality of Ukrainian agricultural products with European phytosanitary standards;
- low share of high-margin products in the structure of Ukrainian agricultural exports to the EU market;
- insufficient development of transport and logistics infrastructure in the western direction;

2) objective problems:

- russian military aggression;
- shortage of state budget funds to finance environmental, infrastructure and other projects as part of the integration of Ukraine's and the EU's living space;
- shortage of state budget funds to support agricultural producers (stagnation of livestock farming, stagnation in the production of fruit and berry and viticulture products; shortage of agricultural production infrastructure, primarily fruit and vegetable storage facilities, etc.);
- complex and costly procedure for certification of agricultural products;
- low volume of duty-free export quotas.

Originality. The scientific novelty of the study lies in the fact that for the first time the problems that impede the increase of Ukrainian agricultural exports to the EU market were systematized and classified, with the objective and subjective components being distinguished.

Conclusions. The signing of the DCFTA between Ukraine and the EU does not create automatic guarantees for the development of domestic agriculture and unimpeded access of Ukrainian agricultural products to the EU market.

The key barriers to the export of Ukrainian agricultural products to the EU market can be divided into two conventional groups - objective and subjective. The key objective problems include, first of all, Russian military aggression and the shortage of state budget funds to finance joint Ukrainian-European projects and support agricultural producers; low export duty-free quotas. The key subjective problems include, first of all, the lack of extensive production and technological ties between Ukraine and the EU countries; low quality of Ukrainian agricultural products, primarily livestock, fresh vegetables, fruits, etc.; insufficient development of transport and logistics infrastructure in the western direction, etc.

A promising direction for further research in this area is to substantiate the organizational and economic mechanism for deepening Ukrainian-European production cooperation, including the development of joint projects of transport and logistics infrastructure; substantiation of arguments and proposals for mutual

concessions in order to increase quotas for duty-free exports of Ukrainian agricultural products; development of a state program to improve the quality of agri-food products.

Keywords: *agricultural products, exports, EU market, war, state agricultural policy, production cooperation, quality, infrastructure, lack of funds, certification, and duty-free quotas.*

*Одержано редакцією: 06.02.2025
Прийнято до публікації: 26.02.2025*